

הורים ממאדים וילדים מנגה – בימי הקיץ...

מכתב גלוי להורים

יונה גודמן¹

להורים היקרים, שלום רב!

משברים לא קלים פוקדים לעתים עולים חדשים, המגלים שאין הם מבינים את שפת התושבים הוותיקים בארצם החדשה או את שפת ילדיהם שלהם. פערי מנטאליות ושונויות בין תרבויות עלולים ליצור מתחים חריפים. שורש הקשיים טמון בעובדה כי שני הצדדים פשוט מדברים בשפה אחרת. תחושה זו, של פערי שפות וציפיות החוצצים בין עולים לוותיקים, היא משל למה שקורה (גם) בלא מעט משפחות בימי הקיץ. לעתים מצפים ילדי המשפחה ליחופש מהחיים ולא רק מהלימודים. בלי לשים לב הם חיים מבילוי לבילוי. הם אוכלים, מתקלחים (לפעמים...), לוקחים כסף, רצים מבילוי לבילוי ומשאירים מאחוריהם שובל של כלים, בגדים ושלל חפצים שההורים צריכים לסדר. למותר לציין כי הנחות המוצא של ההורים בדבר האופן בו ראוי שייראה הקיץ של ילדיהם הן אחרות לגמרי. אך בפועל, במשפחות מסוימות ההורים עובדים בקיץ שעות נוספות כדי לממן נסיעות אין-סופיות של ילדיהם לקניון ולבאולינג, למחנה ולקייטנה, לים ולסרט (התאימו את הדוגמאות לגיל הילדים ולאופי המשפחה). ההורים אמנם שמחים שהילדים זוכים למנוחה ולהנאה, אך מצפים לשותפות בהפעלת הבית ולפעילויות קיץ הכוללות גם עשייה ערכית ומשמעותית. ימי הקיץ הם זירת הניסויים בה לעתים מתעמתים ההורים וילדיהם סביב השאלה האם תפקידו של הצעיר הוא רק לבלות וליהנות, או גם לתרום ולעשות: בעזרה בבית, בחסד לנזקקים, בלימוד תורה ובתחומים ערכיים אחרים. הפער בין ציפייה לימים מלאי 'כיף' ובילויים ובין ציפייה לימים שיש בהם (גם) משמעות, הוא היוצר לעתים מתחים פנים-משפחתיים המגיעים לשיא בימי החופש הארוכים (מיד...).

פתיחה זו מביאה למסקנה פשוטה: כדי ליצור קיץ משמעותי ומהנה (גם להורים) יש צורך בעבודה הורית. אין חופש מהורות בימי הקיץ ונדרשת חשיבה ובנייה חכמה כדי שכולם יצאו נשכרים. בשורות הבאות נציע כמה הצעות פרקטיות העשויות לתרום ליצירת קיץ משפחתי איכותי ומפרה. אמנם לכל משפחה ציפיות וסולם ערכים ייחודי משלה, אך חלק מההצעות עשויות לשמש נקודת תשתית עליה תוכל כל משפחה לסלול את דרכה.

1. **תכנון**: לפני שניגשים לקביעת תכניות הקיץ עם הילדים יש צורך בחשיבה מוקדמת של ההורה \ ההורים. עליהם להחליט: מה לדעתם מהווה שעת חזרה (הביתה) סבירה? כמה שעות מחשב ביממה הם לדעתם הגיוניים? כמה כסף יסכימו לאפשר לכל ילד (לפי גילו) להוציא על בילויים? רק אם ההורים יגדירו לעצמם מראש את ציפיותיהם ניתן לעבור לשלב הבא, של דיאלוג על נושאים חשובים אלו עם הילדים.

¹ ראש תחום חינוך אמוני, מכללת אורות ישראל.

2. **דיאלוג**: לפני תחילת החופש יש לשבת עם כל ילד (ונוער) לחוד, לשם דיון משותף על תכניות הקיץ שלו. השיחה צריכה להיות באווירה טובה (חצי אבטיח קר לא יזיק...). נקודת הפתיחה של השיחה צריכה להיות הקשבה כנה בה יברר ההורה בכנות עם ילדו: "מה הציפיות שלך מהקיץ?" השאלות המכוונות צריכות להוביל לחשיבה ולשיחה גם על בילויים שהוא מבקש להספיק אך גם על עשייה ערכית שהוא יתגייס למענה במקביל לשותפות בעול המשפחתי. יש לברר יחד איתו שאלות כמו: "כמה זמן תוכל כל יום להקדיש לשותפות בבית?" (שימו לב: אנו לא מבקשים "עזרה לאימא" – כי בית נקי אינו רק צורך של אימא, אלא "שותפות בבית"). יחד ראוי לדבר על גבולות תוך בחינת שאלות כמו: "כמה שעות מחשב ביום הן סבירות בעיניך?" מתוך דיאלוג, יקבעו ההורים לילדיהם את מסגרות ההתנהגות לקיץ הקרוב, בבית ומחוצה לו. עיקרון זה נכון אף ביחס להוצאות כספיות. יש ילדים שכל יום מבקשים סכום קטן (לקניון, לסרט וכדומה), אך הסכומים הקטנים מצטרפים לעוד סכומים גדולים (עקב תשלום על מחנה, תשלום על טיול נוער וכו') ויחד מגיעים לסכומים גבוהים. נוכח מצב זה יש משפחות שיבכרו לקבוע עם הילד סכום חודשי של כסף העומד לרשותו, תוך העברת האחריות אליו לקבוע מתי להצטרף לחבריו לפעילות הכרוכה בהוצאה כספית ומתי הוא ישכנעם לקיים קומזיץ מקומי.
3. **שותפות**: הקיץ הוא הזדמנות טובה להעמקת קשרי הורים ילדים. מומלץ לבחור עם כל ילד פעילות שבועית קבועה שהוא עושה עם ההורה. אחד יבחר יצירה ואחר – ספורט, אחד יבחר ללמוד שימושי מחשב (הילד את ההורה...) ואחר – רכיבת אופניים בשעות הערב. העיקרון הוא ה"יחד" והמודעות כי דווקא בקיץ עלינו להקדיש לכך יותר זמן. כל זאת בנוסף לאדן היסוד של לימוד תורה משותף.
4. **שיחה משפחתית**: בנוסף לעבודה הפרטנית עם כל ילד, ראוי גם להעמיק את העשייה ההורית מול כלל הילדים יחדיו. רכיב ראשון במעלה לעניין זה הוא השיחה המשפחתית. למותר לציין כי אף היא צריכה להיות ברוח נעימה (כאן המקום לחצי השני של האבטיח...). בשיחה ילובנו יחדיו תוכניות משפחתיות משותפות וכן כללי התנהגות משפחתיים אשר יקלו על כולם לעבור יחדיו את ימי הקיץ באווירה טובה ובונה.
5. **דוגמה אישית**: לעתים אנו משדרים מסר כפול: מצפים מהילד כי לא רק יבלה אלא יעשה מעשים של חסד, בעת שהפעילות המשפחתית המשותפת אינה כזאת. בהרכב משפחתי מלא יוצאים רק לאכול פיצה או לכמה ימי חופש משפחתי מהנה, אך ברמת המשפחה אין מקדישים זמן גם לחסד או ללימוד תורה משותף. המסר הסמוי הוא כי אנו כמשפחה – פטורים, ורק אתה, הצעיר, חייב (בחסד או בלימוד תורה). דוגמה אישית בריאה כוללת מבצעי חסד של המשפחה כולה. הפעילות יכולה להיות חד-פעמית (ערב משפחתי המוקדש לסיוע באריזת חבילות בבית תמחוי) או קבועה (בישול שבועי של אוכל לנזקקים).
6. **לוח קיץ**: התוצר של כלל הדיונים צריך להיראות כלוח קיץ גדול. יחד עם כל ילד כדאי לתלות לוח קיץ, הכולל הן את אירועי הבילוי המתוכננים והן אירועי התוכן המתוכננים. ישנם בתים בהם ניתן לראות בימי הקיץ 'לוחות קיץ' גדולים של כל ילד תלויים זה לצד זה על המקרר הביתי. שלבי בניית הלוח פשוטים: תחילה יעלו על כל לוח אירועים אזוריים וקהילתיים (של בית כנסת, תנועת נוער, קייטנה וכו'). לאחר מכן יועלו על הלוח אירועים משפחתיים משותפים ולבסוף אירועים אישיים שהילד מתכנן מעצמו. יודגש כי עצם החשיבה המשותפת

על הלוח המתוכנן (אף אם פה ושם יחרגו ממנו) היא עצמה מחנכת ללקיחת אחריות על זמני ועל תרבותי, וכן לעוד שלל תכונות מבורכות.

7. **תחזוקה:** כל תוכנית היא בסיס לשינויים ולשחיקה. כך אצל מבוגרים וכל שכן אצל ילדים בימי החופש. ראוי לעצור מעת לעת כדי לבחון יחד עם כל ילד כיצד מתממשת תוכניתו. לזהות היכן שאיפותיו מתממשות והיכן ראוי לכוון שינוי כדי לממשן בצורה טובה יותר. בדומה, ראוי כל כמה שבועות לקיים "שיחה משפחתית" חדשה, לשם בדיקה משותפת איך הקיץ מתקדם, מי מרוצה מהכלליים והתוכניות שגיבשנו יחדיו ולשם חשיבה על שינויים אפשריים ברכיבים אלו.

במקום סיכום: כל שנכתב עד כה יכול להיכתב בכל מסגרת חינוכית, לאו דווקא של ציבור דתי. ברם, אצל משפחה דתית ראוי לבחון יחדיו כיצד ניתן להאיר בתוך המשפחה את כל הנאמר כאן מתוך עולמנו האמוני. אילו ערכים ופעילויות נוספות נטפח כדי להדגיש את הפן הייחודי של דרכנו הציונית-דתית? כיצד נחזק בקיץ את התפילה ואת קיום המצוות, את יראת השמים ואת יסודות האמונה? כיצד נטפח את הקשר לארץ ואיך נעמיק את הרגישות לשכבות מצוקה? שאלות אלו צריכות להעסיק אותנו תדיר, לאורך השנה כולה, אך דווקא בימי החופשה ניתן לממשן במיוחד. מתוכן ולאורן נשכיל בעזרת ה' להציב את חיזוק החינוך לאמונה, בדרכנו הציונית-דתית המיוחדת, כקרן אור אשר יאיר וירומם את כל מעשינו. בימי הקיץ – ומתוכם, לאורך השנה כולה! קיץ טוב ופורה!

יונה גודמן

לשיחות וידיאן קצרות של יונה גודמן בנושאי חינוך, הקלידו בגוגל:
"ערוץ מאיר הארות חינוכיות להורים" או לחצו כאן:

http://www.meirTV.co.il/site/archive.asp?cat_id=355

לשיחות אודין קצרות של יונה גודמן בנושאי חינוך, הקלידו בגוגל: "רבני בתי ספר".

בתוך האתר, מתחת לכותרת 'מדורים' שמימין: לחוץ על "קבצי אודיו – שיחות של יונה גודמן". לקיצור לחצו כאן:

<http://halachayomit.com/rabasaudio.html>